

arealer er tilstrækkelig fugtige til at blive betragtet som fersk eng.

Det fremgår af forarbejderne, at lovens bestemmelser om ferske enge og overdrev »omfatter fugtige, ferske enge samt tørre enge, ofte kaldet overdrev«. Efter styrelsens opfattelse følger det af denne beskrivelse, at fugtighedskriteriet ikke indebærer, at et areal nødvendigvis skal være permanent fugtigt for at være omfattet af beskyttelsen. Det er på denne baggrund, at vejledningen fastslår, at »de ferske enge er beliggende på relativt lavtliggende og oftest relativt fugtige arealer«. Efter styrelsens opfattelse betyder det også, at fugtighedskriteriet er så ubestemt, at det næppe i sig selv kan medføre, at mange relativt lavtliggende marskarealer falder uden for engbeskyttelsen, blot fordi de normalt ikke er fugtige hele året.

Skov- og Naturstyrelsen vil i forbindelse med en revision af de administrative vejledninger indføje denne præcisering vedrørende fugtighedskriteriet.

2.3.4. Omlægskriteriet

Fra de lokale landboorganisationers side er det anført, at der ved registreringen er lagt for stor vægt på omlægskriteriet.

I de administrative vejledninger er kulturenge beskrevet som enge, der regelmæssigt er omlagt, men med mindst 7-10 års mellemrum. Uden for § 3-beskyttelsen falder kulturgræsmarker, defineret som græsarealer, der er omlagt hyppigere end hvert 7.-10. år, eller hvor der er høstet en mellemafgrøde hyppigere end hvert 7.-10. år. Græsmarker vil typisk være beliggende på mere tør bund. Kun i de tilfælde, hvor der er tale om sjældnere omlæg end hvert 7.-10. år, vil et areal være omfattet af beskyttelsesreglerne, når kriterierne i øvrigt er opfyldt.

Omlægskriteriet er væsentligt ved sondringen mellem beskyttede kulturenge og fugtige, mere intensivt drevne kulturgræsmarker, men skal ses i sammenhæng med vegetations- og fugtighedskriteriet.

Når de driftsmæssige forhold får forholdsvis stor vægt, skyldes det, at de ferske enge må karakteriseres som halvkulturarealer, hvor ikke mindst kulturengene er stærkt påvirket af menneskelig aktivitet, da de fortsat kan pløjes, isås græs, gødskes m.v. i hidtidigt omfang. Hertil kommer, at det i en årrække efter omlæg er vanskeligt udelukkende at bruge vegetationsmæssige kriterier, da vegetationen naturligt vil

være domineret af de udsåede græsarter. Gødskning vil endvidere både på kortere og længere sigt være en afgørende faktor for, hvilken vegetation der kan indfinde sig. Dertil kan føjes, at omlægskriteriet må anses for at være et rimeligt operationelt kriterium.

3. Kludetæppe af beskyttede og ubeskyttede arealer

De foretagne registreringer af ferske enge i de to amter viser i nogle områder et kludetæppe af beskyttede og ubeskyttede arealer, der tilsyneladende kun adskiller sig ved dyrkningsformen.

Som der er redegjort for ovenfor, skal der ved registreringen af ferske enge kun lægges vægt på driftsformen, men driftsformen vil ofte blive det udslaggivende ved kulturenge, som gødskes eller omlægges regelmæssigt og relativt intensivt. Da der i en periode efter omlæg og ved gødskning af enge sker en stor påvirkning af vegetationen, vil det i perioder være vanskeligt at karakterisere en eng udelukkende ud fra det botaniske kriterium. Derfor lægges der også vægt på den nuværende og hidtidige driftsform i definitionen af enge. Det forhold, at et areal er udpeget som MFO-areal og derfor ikke skal medtages ved førstegangsregistreringen, kan imidlertid også spille ind, ligesom det forhold, at et areal ikke var græsklædt ved lovens ikrafttræden pr. 1. juli 1992, kan være den afgørende faktor.

4. Ekstraordinært omfattende § 3-enge på en enkelt ejendom

Et særskilt problem udgør de tilfælde, hvor en landmand bliver usædvanlig hårdt ramt af engbestemmelserne i § 3.

Virkningen af generelle reguleringer viser sig først i den konkrete administration af ordningen. Ved sådanne reguleringer er det ikke muligt på forhånd generelt at udelukke, at der kan forekomme tilfælde, hvor gennemførelsen i det enkelte tilfælde helt undtagelsesvis rammer så atypisk og har en sådan intensitet i forhold til berettigede forventninger, at der vil kunne foreligge et indgreb, der må bedømmes som ekspropriativt, og som derfor kun kan ske mod fuld erstatning. Spørgsmålet om, hvorvidt der i det konkrete tilfælde må antages at foreligge et ekspropriativt indgreb, henhører under domstolene.